

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-108-116>
УДК 371.013

Бабаян Юлія Олександрівна,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського,

Миколаїв, Україна.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2136-7982>

julia33@i.ua

ТЕНДЕНЦІЇ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Анотація. У наш час великих перетворень освіта відіграє важливу роль у розвитку суспільства, його економічному та духовному процвітанні. Прогрес людства, розвиток соціуму, національна безпека держав сьогодні обумовлюються саме розвитком освітньої сфери. Людські ресурси, особистісний капітал стають тим важелем, тим виміром, від якого залежить конкурентоспроможність будь-якої держави. Головне завдання сьогодення – підготувати підростаюче покоління до вирішення непередбачуваних ситуацій, до конструктивної ролі в майбутньому світі: адже мова сьогодні йде саме про виживання людства і формування цінностей, важливих для кожної людини. Зміст освіти становить особливе значення для успіху цієї місії. Він має забезпечити необхідні знання та компетентності для життя у світі, який знаходиться під глибоким впливом науки, але також має сприяти належному ставленню до науки, щоби відновити баланс між наукою та етикою, матеріальним та духовним. Вивчення змісту початкової освіти є частиною загального мислення щодо майбутнього освіти, що є одним із багатьох постійних завдань, які сьогодні вимагають свого розв'язання.

У статті акцентовано увагу на тому, що Україна, як європейська держава, на сучасному етапі змінює політику та пріоритети в освіті, що відображається в зміні цілей, результатів, змісту, підходів до оцінювання якості освітнього процесу. Розкрито актуальність модернізації системи освіти в Україні, зокрема першої її ланки – початкової освіти. Питання оновлення змісту початкової освіти розглянуто в більш ширшому контексті основних економічних, соціальних, культурних та моральних змін, що відбуваються в усьому світі. Виявлено неминучі наслідки цих змін для початкової освіти. За допомогою методів аналізу наукової, навчально-методичної літератури, вивчення джерельної бази автор здійснив спробу докладно визначити основні тенденції реформування змісту початкової освіти в Україні.

Ключові слова: освіта; початкова освіта; зміст початкової освіти; державний стандарт початкової освіти; освітня програма; компетентності; наскрізні вміння; досвід; розвиток; особистість.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Кількість джерел, що використовуються для оновлення змісту освіти, сьогодні значно збільшилась, і їм приділяється серйозна увага. Аналіз широкого спектру літератури (тематичні дослідження, порівняльні дослідження, підсумкові доповіді, резолюції, прийняті конференціями тощо) та численні зустрічі із фахівцями, дослідниками та освітніми органами багатьох країн дали змогу науковцям оцінити бажані зміни та ймовірні проекти, що відображають, з одного боку, рішучість до вдосконалення та інновацій, з іншого боку, труднощі, які необхідно долати.

Роздуми про освіту майбутнього з'явилися як невід'ємна частина глобальних проектів соціально-економічного та культурного розвитку, розроблених або започаткованих у багатьох країнах в останні роки.

Зараз усе частіше здійснюються спроби глобального аналізу всіх джерел, які можуть забезпечити актуальність навчального змісту, тим самим надаючи освіті більш широку основу та глибшу суть. Отже, ми можемо сказати, що нова форма філософії виникає у виборі та організації змісту освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст освіти досліджується не одне десятиліття, здійснена численна кількість спроб зробити його ефективним відповідно до потреб та перспектив розвитку суспільства (В. Андрущенко, Л. Березівська, Л. Бондар, О. Петренко, Л. Пироженко тощо). Реформування змісту початкової освіти на початку XXI століття зумовлено суспільно-історичними, культурними, педагогічними чинниками. Питаннями його модернізації у вітчизняній науці займалися М. Богданович, Н. Побірченко, О. Савченко тощо.

На сучасному етапі проведена низка досліджень, які певним чином висвітлюють проблеми змісту початкової освіти. Н. Ключко, аналізуючи питання розвитку початкової освіти в Україні, визначила кінець XX століття періодом оновлення національної початкової освіти [1]. Дослідниці Т. Гавриленко [2], Л. Пироженко [3] характеризували загальні тенденції розвитку змісту початкової освіти в другій половині XX ст.

Аналіз опублікованих досліджень показав, що, зважаючи на третє тисячоліття, в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, розпочали підготовку проектів, щоби узгодити характеристики своїх систем освіти із соціальними вимогами та прагненнями молоді. Прогрес науки, зокрема, та існування проблем сучасного світу стають загальними знаменниками під час визначення змісту загальної освіти, зокрема її початкової ланки.

Незважаючи на частково невизначений характер майбутнього, погодимося, що безпрецедентний розвиток науки й техніки надає в розпорядження свободи людини дуже потужні інструменти, які можуть бути використані для формування майбутнього людства. Освіта відіграє головну роль у цій свідомій побудові майбутнього. Ось чому ми вважаємо важливим вивчати соціально-економічний та культурний контекст, який обов'язково є фоном для будь-якого освітнього розвитку. Потреби та прагнення людства та події в галузі науки й техніки – це всі чинники, які впливатимуть на зміст освіти, і на які освіта, у свою чергу, буде покликана діяти.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета дослідження – проаналізувати тенденції оновлення змісту початкової освіти в Україні. **Завдання** дослідження: окреслити чинники, що впливають на розвиток системи початкової освіти, зокрема на її зміст; виявити загальні напрями розвитку змісту початкової освіти на сучасному етапі.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Методологічну основу дослідження становили джерелознавчий підхід, який забезпечив аналіз, систематизацію та узагальнення різних типів джерел; системний підхід, який уможливив розгляд змісту початкової освіти як ланки загальної середньої освіти; синергетичний підхід, який сприяв висвітленню динаміки розвитку змісту початкової освіти під впливом різних чинників.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Зміст освіти – той аспект процесу передачі життєвого та професійного досвіду людства від покоління поколінню, який у всякий час залишається відкритим і вимагає переосмислення, трансформації щодо нових вимог, напрямів розвитку держави.

Найбільш поширене трактування змісту освіти пропонується в педагогічному словнику: «зміст освіти – система знань, умінь та навичок, оволодіння якими сприяє розвитку розумових та фізичних здібностей учнів, формування в них основ наук, світогляду та моралі, належної поведінки, підготовці до життя та праці» [4, с. 211].

Наше дослідження зосереджується на змісті загальної (формальної освіти), зокрема її початкової ланки. Але прийнявши цю головну тему, ми виявили, що як відповідальним за освітні програми, так і вчителям стає все складніше визначати зміст освіти. Сорок-п'ятдесят років тому заклад загальної освіти все ще можна було вважати головною, незалежною сферою освіти та унікальним заповідником викладання науки. Нині основні факти дізнаються поза закладом загальної освіти, і велика частка нової інформації про космос або сучасну фізику, технологію та мистецтво передається через засоби масової інформації. Звісно, виникає питання: яку роль тепер варто відводити закладам загальної освіти, і наскільки оптимально ми можемо пов'язати знання з інформацією, здобутою поза ними. Ці питання, які, без сумніву, було задано з більшою чи меншою наполегливістю в інші часи, тепер вимагають нагальних відповідей.

Цілком очевидно, що просування нового змісту початкової освіти (вмінь, цінностей, ставлення, поглядів на світ) та їхньої інтеграції в освітні програми передбачає широкий перегляд усієї системи освіти, оскільки це впливає на структури, підготовку вчителів, ставлення та менталітет. Тому важливо розуміти інструменти, необхідні для здійснення трансформації системи, зокрема підсистем освітніх досліджень та підготовки вчителів та викладачів.

Кожна система освіти – це жива реальність, на цілі якої, структури, процеси, зміст і методи впливають два типи чинників: зовнішні чинники, або соціально-економічні та культурні джерела, і внутрішні чинники, або властива їм система. Між цими двома типами факторів існує постійна взаємодія, зовнішні чинники вбудовані внутрішньою динамікою, що, у свою чергу, впливає на сприйнятливості системи до зовнішніх впливів.

Ч. Гуммель справедливо сказав, що майбутнє освіти залежить більше від зовнішніх чинників, ніж від ендогенних елементів освітніх систем [5]. На захист такого твердження можна викласти низку аргументів. Вони включають вирішальний вплив економічного зростання чи застою на майбутній розвиток освіти, зростаючий вплив політичних цілей на цілі освітніх систем та вплив науково-технічного прогресу на шкільні програми. Необхідно також визнати, що здебільшого ендогенні елементи освітніх систем стають швидше перешкодами, ніж факторами, що сприяють необхідним змінам у відповідних системах.

Дослідниця І. Дичківська також звертає увагу на те, що на сучасному етапі розвиток змісту освіти обумовлюється глобальними освітніми тенденціями (мегатенденціями), з-поміж яких найвпливовішими є:

- масовий характер освіти та її неперервність як нова якість;
- значущість освіти для індивіда й суспільства;
- орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості;
- орієнтація навчання на особистість, забезпечення можливостей її саморозкриття [6, с. 9].

Сьогодні показує, що й розробники освітніх програм, і вчителі на сучасному етапі стикаються з новим і надзвичайно складним набором проблем. Якість реакцій та відповідей на ці проблеми визначатиме здатність освіти відігравати активну роль у прийдешні десятиліття.

По-перше, джерела відповідних освітніх програм стали більш численними. Цілком зрозуміло, що століттями зміст початкової освіти виходив із небагатьох джерел – науки, релігії чи етики, рідної мови та іноземних мов, а іноді й фізичних вправ. В останні десятиліття, тобто за дуже короткий проміжок часу, джерела, що потенційно можуть спричинити зміни традиційної структури та змісту початкової освіти, значно зросли.

По-друге, унаслідок наукових та технологічних відкриттів у житті кожної людської спільноти ці джерела чинять реальний тиск на зміст; цей тиск відчувається все сильніше, оскільки кожна людина та кожна сім'я стикаються в повсякденному житті зі складними проблемами глобального характеру, які вони не завжди в змозі вирішити. Ці труднощі потім стають підґрунтям для критики закладів загальної освіти, особливо предметів, що викладаються там. Розуміння повідомлень та потреб, що випливають із цих джерел, та задоволення очікувань учнів та користувачів (у різних галузях суспільного життя) стає важливим завданням, яке безпосередньо стосується не лише освітніх органів, а й розробників освітніх програм, вчителів, учнів, батьків тощо.

Проблема змісту початкової освіти, як зауважують сьогодні науковці, особливо актуалізується у зв'язку з надзвичайно різким зростанням інформаційного потоку, що ставить сучасний заклад перед важливістю відповідного своєчасного добору та використання необхідної інформації. Впровадження в освітній процес новітніх інформаційно-комунікативних технологій потребує якісно нового підходу до проблеми змісту освіти [7, с. 220]. Цілком очевидно, зауважує С. Поліщук, що суспільні потреби спонукають сучасні освітні заклади, педагогів, науковців до пошуку інновацій, до впровадження передового зарубіжного і вітчизняного педагогічного досвіду [8, с. 83].

Проблема полягає не в ролі чи легітимності освіти, а в її розвитку, актуальності та спроможності до інновацій. Багато дослідників стурбовані ефективністю та справжньою гуманізацією освіти, а також стійкістю освітніх систем до інновацій. Початкова освіта знаходиться на перехресті: їй потрібно сміливо відкриватися до нового змісту, принципів та методів.

Академік І. Зязюн у цьому контексті наголошує, що смислом і метою сучасної освіти має стати людина в постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин із собою та іншими людьми, зі світом... Зокрема, підкреслює, що система освіти створюється для людини, функціонує й розвивається в її інтересах, слугує національному розвитку особистості і в ідеалі її призначення – щастя людини [9, с. 4–6].

За такого підходу, зміст освіти визначають не знання, а суб'єкт, який має свободу вибору змісту освіти для задоволення своїх освітніх, духовних, культурних, життєвих потреб, що позначається на становленні його індивідуальності, можливості самореалізації в культурно-історичному просторі [10, с. 35].

Коли ми аналізуємо тенденції, що виникають сьогодні у визначенні змісту початкової освіти, варто зробити кілька попередніх зауважень щодо обережності та властивих труднощів такого починання. Сам термін «тенденція» є досить складним, оскільки його можна застосувати до різних рівнів освіти, до різних складових, що беруть участь в освітньому процесі – викладачів, студентів, дослідників, осіб, які приймають рішення – а також до різних аспектів освітньої програми: змісту, методів, оцінювання. До того ж, існують безсумнівні відмінності від одного регіону до іншого; хоча можна вказати й на загальні тенденції, є також такі, які є більш обмеженими у своєму розповсюдженні, та інші, інтенсивність яких коливається в часі. Так, наприклад, іноді запозичуються привабливі та оригінальні сучасні підходи без відповідного аналізу їхньої відповідності національним традиціям та вимогам. Часом це призводить до «відторгнення» чужорідного тіла. Також виникає ризик не оцінити важливість деяких нових досягнень, які, хоча й ненав'язливі, зрештою чинять глибокий вплив на освітянську практику; з іншого боку, дослідник може бути схильним переоцінювати важливість нововведення.

Ми вже говорили про вплив на зміст початкової освіти швидкого та постійного зростання обсягу інформації та знань, що циркулюють у суспільному житті. Зокрема, цей вплив ускладнює вибір та впорядкування змісту: виводити фундаментальні поняття, організувати навчання відповідно до практичних завдань, що вирішуються тощо. Також не можна заперечувати важливість ставлення та здібностей, які можуть допомогти людині знайти своє призначення, а також добирати та використовувати наукові знання. Звідси випливає думка про те, що освіта не має обмежуватися лише наданням учням міцного запасу знань та вихованням інтересу до подальшого навчання; вона також мусить формувати ставлення та цінності, які охоплюють духовне життя особистості. Такі особистісні якості, як розсудливість, почуття відповідальності, щедрість, чутливість та дух незалежності так само важливі, як і інтелектуальні можливості, зокрема здатність визначати центральне питання, узагальнювати відповідним чином, розрізняти цілі та засоби, зіставляти причину та наслідки тощо.

На думку Г. Бойко, однією із тенденцій оновлення змісту початкової освіти й гармонізацію його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітнього простору є орієнтація освітніх програм на набуття учнями наскрізних умінь, ключових та предметних компетентностей і на визначення ефективних механізмів їхнього запровадження [11, с. 65].

Зростаюче значення ключових компетентностей підкреслюється також іншими тенденціями: швидкою еволюцією та мобільністю робочої сили, зростаючою кількістю практичних проблем, які потрібно вирішувати тощо. Цей зовнішній тиск системи поєднується з іншим, внутрішнім, діючи в тому ж напрямі: учні, батьки та ті вчителі, які здатні бачити за горизонтом власного предмета, усе більше відчують потребу в навчанні, зосередженому не лише на основоположних поняттях, але також на навичках, які можуть забезпечити оволодіння отриманими знаннями, їхнього збагачення та оновлення. Ця тенденція чітко виражена, насамперед, на рівні освітніх цілей та завдань.

Прагнення до більшої актуальності змісту у функціонуванні як характеристик учнів, так і потреб суспільства стало постійною турботою органів управління освітою, розробників освітніх програм та вчителів. У попередні десятиліття зміст залишався в централізованих системах на національному рівні для всіх учнів цього рівня. У результаті зростання очікувань та прагнень людей та диверсифікації оточуючого світу цей дещо спрощений підхід, що складається з оприлюднення єдиних освітніх програм, поступився місцем більш гнучким підходам. У більшості країн сьогодні існує тенденція до розмежування двох частин у змісті початкової освіти: з одного боку, загальне ядро, обов'язковий мінімум для всіх; а, з іншого боку, різні варіанти. Спільне ядро включає

знання, концепції та цінності, які суспільство вважає необхідними для всіх своїх членів. Варіанти складають низку конкретних змістів, які можна визначити з урахуванням прагнень, інтересів та схильностей учнів та з урахуванням потреб соціально-економічного та культурного середовища. Такий підхід підтримує фундаментальну єдність системи початкової освіти, а отже, зберігає рівність можливостей, одночасно уможливаючи забезпечення кращої відповіді на індивідуальні очікування та вимоги розвитку. Координація конкретного змісту та загального ядра дає змогу, особливо на рівні початкової освіти, пом'якшити серйозні недоліки, що виникають унаслідок авторитетного та єдиного визначення ідентичного змісту незалежно від умов, що склалися.

Як нова форма організації змісту загальнообов'язкового навчання, загальне ядро та система диференціації дають відповідь на різні очікування учнів та вимоги сучасних суспільств. З-поміж останніх можна вказати наступні: необхідність зробити навчання більш ефективним та забезпечити ефективну демократизацію освіти, особливо з погляду доступу до навчання та його успішного завершення; необхідність забезпечення всього населення країни якісною базовою освітою, основою моральної та інтелектуальної самостійності та постійного самонавчання; рішучість підготувати всіх молодих людей до активної участі в соціально-економічному розвитку та соціокультурному житті громади, у якій вони живуть.

За словами О. Савченко, початкова школа раніше за інші рівні освіти стала об'єктом оновлення освітнього процесу на засадах дитиноцентризму, партнерства, врахування життєвих потреб дітей, розроблення нових Державних стандартів, освітніх програм, оцінювання навчальних результатів [12, с. 26]. У відповідь на зазначені вимоги сьогодення відбулося оновлення змісту Державного стандарту початкової загальної освіти та вдосконалення Базового навчального плану початкової загальної освіти.

У процесі роботи над новою редакцією Державного стандарту початкової загальної освіти було опрацьовано зарубіжний досвід і удосконалено кращі доробки вітчизняної освіти.

Новий Державний стандарт початкової загальної освіти, розроблений у відповідності з цілями початкової школи з урахуванням можливостей і потреб молодших школярів, визначає зміст початкової освіти, що базується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, системності, інтегрованості, полікультурності, єдності навчання, виховання й розвитку на засадах гуманізму, громадянської свідомості, взаємоповаги в інтересах держави, суспільства, родини, людини.

Така зміна пріоритетів вимагає отримання багатьох коментарів та подальших роз'яснень. Далеко не недооцінюючи постійно зростаючу кількість інформації, що циркулює на різних рівнях суспільного життя, новий порядок важливості відповідає еволюції самого знання та його впливу на суспільство та життя людей. На сьогодні ми знаємо, що людина, яка володіє чітко сформованими установками (зацікавленість у змінах та інноваціях, критичний світогляд, почуття солідарності, почуття відповідальності та моральна самостійність), і яка за потреби знає, як знайти нову інформацію, виявляється і краще готовою до отримання своєї культурної та професійної підготовки.

Формування цінностей, розвиток необхідних компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів мають надалі посідати важливе місце в змісті початкової освіти. Але дослідники уточнюють, що віддавати перевагу духовним цінностям та формувати ставлення не означає й не повинно означати ігнорування корисної інформації та сприяння розвитку творчості.

Але традиційно початкова школа розглядає процес навчання з погляду звичайної тріади навчальних цілей, тріади, яка надає перевагу здобуттю знань і оцінюванню

кількості набутих знань. Тому, зауважує О. Савченко, найбільшим оновленням змісту початкової є «феномен нових результатів освіти»: ключових і предметних компетентностей, спільних для всіх компетентностей (наскрізних) умінь [12, с. 28].

Інновації, що стосуються змісту початкової освіти, поєднуються із впровадженням активних методів та сучасних прийомів навчання: формальна трансляція знань усе більше замінюється діалогом, навчанням через «відкриття», консультацій із бібліотеками тощо. Хоча метод експозиції, який, до того ж, має певні переваги, не повністю зник із закладів загальної середньої освіти, він зазнав вагомих змін, поєднуючись з іншими методами та більше покладаючись на аудіовізуальні методи. Але пріоритет надається евристичним методам, які можуть розвивати компетентності та якості, які ми згадували раніше: допитливість, критичне ставлення, креативність, відповідальність перед наслідками застосування науково-технічного прогресу тощо.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Підсумовуючи ситуацію з освітою, зазначимо, що ми не маємо нехтувати роллю систематичної освіти впродовж століть, включно з її роллю в створенні нашого постіндустріального суспільства, заснованого, по-суті, на науці та техніці. У системі змісту початкової освіти ми знаходимо світогляди та структури, які потребують модифікації; але ми також виявляємо ресурси та потенціал для розв'язання основних проблем сучасності. В умовах економічного, соціального та культурного тиску й нових розробок здатність системи освіти реагувати зумовлюється низкою чинників, що залежать від освітніх традицій, доступності та якості навчальних видань, культурно-освітнього рівня вчителів, їхнього матеріального та морального статусу, якості освітніх програм, підручників та навчальних посібників.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку ми вважаємо розв'язання проблеми вимірювання й оцінювання сформованості компетентностей, здійснення порівняльного аналізу генези змісту початкової освіти в Україні та зарубіжних країнах, проведення історіографічного аналізу розвитку і становлення змісту початкової освіти в Україні в ХХ столітті.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Клочко, Н., 2010. *Реформування початкової освіти України в ХХ столітті: посібник*, Вінниця: ВДПУ, 117 с.
2. Пироженко, Л., 2013. *Реформування змісту загальної середньої освіти (середина 60-х – початок 80-х рр. ХХ століття): монографія*, Київ: Педагогічна думка, 304 с.
3. Гавриленко, Т., 2019. *Розвиток початкової освіти в Україні в другій половині ХХ - на початку ХХІ століття: історико-педагогічний аспект: Монографія*, Київ: Фенікс, 384 с.
4. Ярмаченко, М. (ред.), 2001. *Педагогічний словник*, Київ: Пед. думка, 516 с.
5. Hummel, C., 1977. *Education Today for the World of Tomorrow*, Paris/Geneva, Unesco/IBE, 196 p.p.
6. Дичківська, І., 2012. *Інноваційні педагогічні технології: підручник*, Київ: Академвидав, 352 с.
7. Хименець, В., 2009. *Інноваційна освітня діяльність*, Тернопіль: Мандрівець, 360 с.

8. Поліщук, С., 2019. Інноваційний розвиток вітчизняної освітньої системи в умовах незалежності й демократизації суспільства, *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*, Кам'янець-Подільський, 27, с. 82–87.
9. Зязюн, І., 1996. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексології, *Світло*, № 1, с. 4–6.
10. Степанова, Т., 2012. Компоненти й чинники змісту освіти, *Вісник Інституту розвитку дитини, Серія: Філософія, педагогіка, психологія*, Київ: Вид-во національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, № 12, с. 35–41.
11. Бойко, Г., 2015. Тенденції розвитку сучасної початкової освіти, *Проблеми сучасного педагогічного образования*, 49, № 2, с. 63–69.
12. Савченко, О., 2018. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи й учнів, *Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»*, 19 (3), с. 26–32.

DEVELOPMENTS IN THE RENEWAL OF THE CONTENT OF PRIMARY EDUCATION IN MODERN UKRAINE

Yuliia Babaian,

Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor of the Department of Pedagogics and Inclusive Education

Mykolaiv V.O. Sukhomlynsky National University

Mykolaiv, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0002-2136-7982

julia33@i.ua

Abstract. Education plays a very important role in the development of the society, its economic and spiritual prosperity. Nowadays, the progress of mankind, the advancement of the society and the national security of states are determined by the development of the educational sphere. Human resources, personal capital become the lever, the dimension which determines the competitiveness of any state. At the present time, the main task is to prepare the younger generation to face the challenges, to play a meaningful role in the future world, since we are facing the problem of survival of the humankind and the formation of values important for every person. The content of education is of particular importance for the success of this mission. It should ensure the acquisition of knowledge and competences necessary for living in a world that is under the deep influence of science, but should also contribute to the formation of proper attitudes to science, restore the balance between science and ethics, the material and the spiritual. The review of the content of primary education is a part of general understanding of the future of education, which is one of the many consistent task needed to be addressed.

The article focuses on the fact that Ukraine as a European state at the current stage is transforming policies and priorities in education, which is reflected in the shift in the objectives, outcomes, content and approaches to assessment of the quality of the educational process. The topicality of the the renewal of the content of primary education is addressed. The issue of the renewal of the education system is considered in the broader context of major economic, social, cultural and moral changes that are taking place in the world and the imminent influence of the aforementioned changes on the system of primary ducation.

The application of methods of the analysis of scientific and methodical literature and the review of the relevant sources enable the determination the trends and main developments in the revision of the content of primary education in Ukraine.

Keywords: education; primary education; content of primary education; state standard of primary education; educational program; competencies; cross-cutting skills; experience; development; personality.

REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Klochko, N., 2010. *Reformuvannia pochatkovoï osvity Ukrainy v XX stolitti: posibnyk* (Reforming Ukrainian Primary Education in the Twentieth Century), Vinnytsia: VDP, 117 s.
2. Pyrozhenko, L., 2013. *Reformuvannia zmistu zahalnoi serednoi osvity (seredyna 60-kh – pochatok 80-kh rr. XX stolittia): monohrafiia* (Reforming The Content of General Secondary Education in mid-1960s – mid-1980s in the Twentieth Century), Kyiv: Pedahohichna dumka, 304 s.
3. Havrylenko, T., 2019. *Rozvytok pochatkovoï osvity v Ukraini u druhii polovyni XX – na pochatku XXI stolittia: istoryko-pedahohichni aspekt: Monohrafiia* (The Development of Primary Education in Ukraine in the Second Half of the Twentieth – Early Twentieth Centuries: Historical and Pedagogical Aspect), Kyiv: Feniks, 384 s.
4. Yarmachenko, M. (red.), 2001. *Pedahohichni slovnyk* (Pedagogical Dictionary), Kyiv: Ped. dumka, 516 s.
5. Hummel, C., 1977. *Education Today for the World of Tomorrow*, Paris/Geneva, Unesco/IBE, 196 p.p.
6. Dychkivska, I., 2012. *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii: pidruchnyk* (Innovative Pedagogical Technologies), Kyiv: Akademvydav, 352 s.
7. Khymenets, V., 2009. *Innovatsiina osvithnia diialnist* (Innovative Educational Activity), Ternopil: Mandrivets, 360 s.
8. Polishchuk, S., 2019. *Innovatsiinyi rozvytok vitchyznianoï osvithnoi systemy v umovakh nezalezhnosti i demokratyzatsii suspilstva* (Innovative Development of the National Education System in Conditions of the Independence And Democratization of the Society), *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka», Kamenets-Podolsky*, 27, s. 82–87.
9. Ziazun, I., 1996. *Osvitni tekhnologii u vymirakh pedahohichnoi refleksolohii* (Educational Technologies in the Dimensions of Pedagogical Reflexology), *Svitlo*, № 1, s. 4–6.
10. Stepanova, T., 2012. *Komponenty i chynnyky zmistu osvity* (Components and Factors of Educational Content), *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny, «Seriia: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia»*, Kiev: Vyd-vo natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova, № 12, s. 35–41.
11. Boiko, H., 2015. *Tendentsii rozvytku suchasnoi pochatkovoï osvity* (Trends in the Development of Modern Elementary Education), *Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovanija*, 49, № 2, s. 63–69.
12. Savchenko, O., 2018. *Pochatkova osvita v konteksti idei Novoi ukrainskoï shkoly i uchniv* (Primary education in the context of the ideas of the New Ukrainian school and students), *Vseukrainskyi nauково-praktychnyi zhurnal «Dyktor shkoly, litseiu, himnazii»*, 19 (3), s. 26–32.